

Tuberkuloosiin liittyvät terveystarkastukset

Työvoiman liikkuessaan maan rajojemme yli on tärkeää huomioida tuberkuloosiin liittyvät terveystarkastukset. Niiden avulla pyritään estämään tuberkuloositartuntoja ja erityisesti lääkkeille vastustuskykyisten tuberkuloosikantojen leviäminen.

Sisällysluettelo

Taustaa

Suomi on matalan tuberkuloosi-ilmaantuvuuden maa. Tuberkuloosia esiintyy paljon muun muassa Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, Intiassa, Afganistanissa, Kaakkois-Aasiassa, Venäjällä ja Kiinassa. Lääkkeille vastustuskykyistä tuberkuloosia esiintyy paljon lähialueillamme, muun muassa Venäjällä, Valko-Venäjällä ja Ukrainassa.

Työterveyshuollon terveystarkastuksissa ja sairausvastaanotoilla on muistettava epäillä tuberkuloosia ja käynnistää diagnostiset tutkimukset silloin, kun työntekijällä on pitkittyneitä hengitystie- ja/tai yleisoireita (Tuberkuloositaudin diagnostiikka, luku 5: [Valtakunnallinen tuberkuloosiohjelma 2020 : Tuberkuloosin ehkäisy, hoidon ja seurannan suositukset, julkari.fi](#)).

Tuberkuloosia on epäiltävä erityisesti työntekijöillä, jotka ovat asuneet tai syntyneet tuberkuloosin riskimaissa ([Maakohtainen suositus tartuntatautien seulontaan – THL](#)) tai altistuneet tuberkuloosille työssä tai muutoin milloin tahansa elämänsä aikana.

Tuberkuloosi tarttuu ilmapölystä sairastuneen yskiessä, puhuessa, aivastaessa ja laulaessa, jolloin ilmaan erittyy bakteereja sisältävää aerosolia. Tuberkuloosi ei tartu pintojen kautta. Vain osa altistuneista (n. 30 prosenttia) saa tartunnan ja heistäkin vain pieni osa (n. 10 prosenttia terveistä työikäisistä) sairastuu tuberkuloosiin.

Sairastuminen voi tapahtua milloin vain tartunnan saaneen loppuelämän aikana. Tartuttavan keuhkotuberkuloosin tyypillisiä oireita ovat pitkittynyt, yli kolme (3) viikkoa kestänyt yskä, limain ja joskus veristen yskösten nousu, kuumeilu, poikkeava yöhikoilu, laihtuminen ja yleiskunnon heikkeneminen.

Tartuntatautilain pykälän 55 mukaiset tarkastukset sotealan ja varhaiskasvatuksen työntekijöille ja harjoittelijoille ennen töiden aloittamista

Peruste: työntekijän tarttuva tuberkuloosi aiheuttaisi vakavia seuraamuksia hoidettaville henkilöille.

Työnantajan vastuulla on vaatia ennen töiden aloittamista työntekijältä ja harjoittelijalta luotettava selvitys siitä, ettei tämä sairasta hengityselinten tuberkuloosia, jos on perusteltu syy epäillä hänen sairastavan hengityselinten tuberkuloosia.

- [Tartuntatautilaki 1227/2016, Ajantasainen lainsäädäntö, FINLEX](#)

Koskee työntekijöitä ja harjoittelijoita, jotka **toimivat sellaisissa tehtävissä, joissa tuberkuloosin leviämisen seuraukset ovat tavanomaista vakavammat:**

1. sosiaalihuollon tai terveydenhuollon toimintayksiköissä
2. alle kouluikäisten lasten hoitotehtävissä.

Tarkastukset ovat tarpeellisia työntekijöille ja harjoittelijoille, jotka työskentelevät useammin kuin satunnaisesti samoissa huonetiloissa ja voivat mahdollisesti olla lähietäisyydellä hoidettavista lapsista, vanhuksista tai sairaista. Koskevat myös kotihoidossa työskenteleviä.

Tarkastukset tehdään:

1. ennen töiden aloittamista
2. työ- tai harjoittelusuhteen aikana, jos työntekijällä esiintyy tuberkuloosiin viittaavia oireita, esimerkiksi yli kolme (3) viikkoa jatkunutta yskää tai työntekijä on pitkäaikaisesti tai toistuvasti matkustellut tuberkuloosin riskimaissa tai työntekijällä ilmenee muu erityinen altistuminen tuberkuloosille.

Tarkastusta ei kuitenkaan tarvita, mikäli henkilö esittää kahden (2) vuoden sisällä laaditun terveystarkastuslausunnon siitä, ettei hän sairasta hengityselinten tuberkuloosia eikä hänellä ole tuberkuloosiin viittavia hengitysteiden oireita.

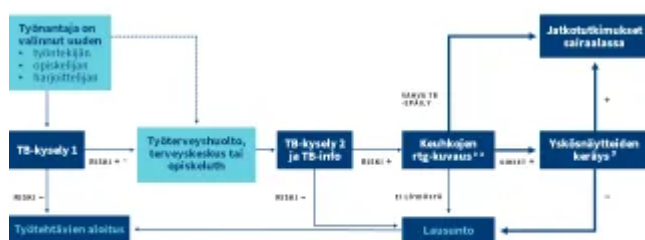
- Selvityksen toteuttaminen on työnantajan vastuulla. Työterveyshuollon on tärkeää tiedottaa työnantajia tästä vastuusta.
- Velvoite on huomioitava myös työvoimaa vuokratessa tai sitä hankittaessa yksityisiltä palveluntuottajilta sekä valittaessa harjoittelijoita työpaikalle.
- Opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja TET-harjoittelijoiden kohdalla voi käyttää YTHS:n sivuilla olevaa itsearviointikyselyä ja toimintamallia:

[Tuberkuloosiohjeistus sote- ja varhaiskasvatusopiskelijoille - YTHS](#). TET-harjoittelijat, jotka vastaavat kyllä itsearviointilomakkeeseen, ohjataan ottamaan yhteyttä kouluterveydenhuoltoon. .

Toimintamalli pykälän 55 mukaisten tarkastusten suorittamiseksi työntekijöille

Toimintamalli on laadittu yhteistyössä Työterveyslaitoksen, Filhan, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Terveystalon ja Vantaan kaupungin kanssa, sosiaali- ja terveysministeriön hanketuella.

Toimintamallin kaavio: pykälän 55 mukaisten tarkastusten suorittaminen työntekijöille

¹ Jos oireeton henkilö esittää lausunnon kahden vuoden sisällä tehdystä tarkastuksesta, uutta tarkastusta ei tarvita.
² Koska on olemassa mahdollisuus henkilöllä tehdä lausunto ja lausunto on voimassa kolmen vuoden ajan.
³ Tarkastuksen toteuttamisesta on ohjeistus: [Tuberkuloosiohjeistus sote- ja varhaiskasvatusopiskelijoille - YTHS](#) ja [Tuberkuloosiohjeistus sote- ja varhaiskasvatusopiskelijoille - YTHS](#).

Työntekijöiden tarkastukset suositellaan toteutettavaksi työterveyshuollossa. Tällöin työnantaja maksaa tarkastuksen kustannukset. Tarkastuksista on neuvoteltava laadittaessa sopimuksia ja toimintasuunnitelmia. Koska tarkastus tehdään ennen työsuhteen alkua, se kuuluu Kela 0-luokkaan.

Vaihtoehtona on ohjata työntekijä terveyskeskukseen tarkastusta varten. Opiskelijoiden tarkastukset suositellaan tehtäväksi opiskelijaterveydenhuollossa.

Selvitys voidaan toteuttaa kaksipuolisesti siten, että työnantaja valittuaan uuden työntekijän seuloo varsinaista tarkastusta tarvitsevat henkilöt kyselyllä. Seulonnan perusteella ohjataan varsinaiseen tarkastukseen sitä tarvitsevat joko työterveyshuoltoon tai työntekijän terveysasemalle. **Tutustu alla oleviin ohjeistuksiin** Työnantajan tuberkuloosikysely 1 ja Työnantajan tuberkuloosikyselyn 1 tulkintaohje.

Toinen vaihtoehto on ohjata kaikki uudet työntekijät terveydenhuoltoon tarkastusta varten. Näin voidaan myös toimia, jos työntekijä ei halua vastata työnantajan kyselyyn.

Terveydenhuollon yksikössä:

1. Työntekijä täyttää Terveydenhuollon tuberkuloosikyselyn 2.
2. Tarkastetaan THL:n maalistasta, kuuluvatko työntekijän ilmoittamat maat riskimaihin: [Maakohtainen suositus tartuntatautien seulontaan – THL](#).
3. **Terveydenhuollon tuberkuloosikysely 2:n** perusteella ohjelmoidaan tarvittaessa keuhkojen röntgenkuvaus ja muut jatkotutkimukset. Ulkomailta tehtyjä keuhkokuvia ja niiden lausuntoja ei hyväksytä.
4. Lopuksi laaditaan lausunto työnantajalle **Terveydenhuollon tuberkuloosikyselyn 2 tulkintaohjeen** perusteella.
 - Jos selvitys sisältää röntgen- tai laboratoriotutkimuksia, lääkäri laatii lausunnon.
 - Jos edellä mainittuja tutkimuksia ei tarvita, voi myös muu terveydenhuollon ammattilainen laatia lausunnon.
 - Jos tuberkuloosille mahdollisesti altistunut työntekijä on raskaana, eikä hänellä tarkan haastattelun perusteella ilmene tuberkuloosin viittaavia oireita, voidaan hänelle kirjoittaa tilapäinen lausunto.

Ohjeita työnantajalle tuberkuloosiselvitysten käsittelystä ja säilyttämisestä

Terveydentilaa koskevia tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka näiden tietojen perusteella valmistelevat tai tekevät työsuhdetta koskevia päätöksiä taikka panevat niitä toimeen. Työnantajan on nimettävä nämä henkilöt tai määriteltävä tehtävät, joihin sisältyy terveydentilaa koskevien tietojen käsittelyä. Tietoja käsittelevät henkilöt eivät saa ilmaista näitä tietoja sivulliselle työsuhteen aikana eikä sen päättymisen jälkeen.

Työnantajan on säilytettävä hallussaan olevat työntekijän terveydentilaa koskevat tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista. Terveystarkastusta koskevat tiedot on poistettava sen jälkeen, kun niitä ei tarvita. Käsittelyn perustetta ja tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Työnantaja voi hävittää Työnantajan tuberkuloosikyselyn 1 ja sen tulkintaohjeen tietosuojajätteenä.

Terveystarkastuksen ammattilaisen laatimaa lausuntoa varsinaisesta tuberkuloositarkastuksesta suositellaan säilytettäväksi niin kauan kuin se on tarpeellista, esimerkiksi työsuhteen ajan tai kunnes on tehty uusi tarkastus ja toimitettu siitä lausunto.

Kirjaukset

Työnantaja voi kirjata henkilötietojärjestelmäänsä esimerkiksi seuraavasti: "**[päivämäärä] esitetyn selvityksen perusteella työntekijä [nimi] on sopiva tartuntatautilain 55 §:n mukaisiin tehtäviin**".

Kirjaus voidaan tehdä silloin kun

1. seulontakyselyn perusteella ei tarvita tuberkuloosin terveystarkastusta TAI
2. työntekijä on toimittanut terveystarkastuksesta lausunnon, jonka perusteella ei ole estettä aloittaa töitä.

Jos terveystarkastuslausunnon perusteella tarvitaan uutta tarkastusta tietyn ajan kuluttua, on se huomioitava kirjauksissa, esimerkiksi kirjaamalla "**uusi selvitys on pyydettävä [päivämäärä] mennessä**".

Työnantajan ja terveydenhuollon tuberkuloosikyselyt

Kyselyt löytyvät suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi.

[Työnantajan tuberkuloosikysely \(kysely 1\)](#)

[Terveystarkastuksen tuberkuloosikysely \(kysely 2\)](#)

[Arbetsgivarens tuberkulosenkät \(enkät 1\)](#)

[Hälso- och sjukvårdens tuberkulosenkät \(enkät 2\)](#)

[Employer's tuberculosis survey \(survey 1\)](#)

[Health care tuberculosis survey \(survey 2\)](#)

[Туберкулезная анкета №1 для работодателя 0.pdf](#)

[Анкетирование на туберкулез № 2 Для работников здравоохранения 0.pdf](#)

Tuberkuloosikyselyjen tulkintaohjeet

[Työnantajan tuberkuloosikyselyn \(kysely 1\) tulkintaohje](#)

[Terveystarkastuksen tuberkuloosikyselyn \(kysely 2\) tulkintaohje](#)

[Tolkningsanvisningar arbetsgivarens tuberkulosenkät 1](#)

[Tolkningsanvisningar arbetsgivarens tuberkulosenkät 2](#)

Alku- ja määräaikaistarkastukset työntekijöille, joilla on riski saada tuberkuloosi työssään

Tarkastukset ovat työsuhteessa oleville lakisääteisiä (laki erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavasta työstä).

Tarkastukset tehdään esimerkiksi seuraavilla aloilla ja/tai työpaikoilla työskenteleville:

1. terveydenhoito (erityisesti päivystysalue, infektio-, keuhko-, teho-, ja vanhusten pitkäikäisosasto)
2. obduktiotoiminta
3. mikrobiologisia näytteitä käsittelevät laboratoriot
4. työ maahanmuuttajien tai päihteiden käyttäjien parissa (koskee vastaanottokeskusten työntekijöiltä, jotka työskentelevät useammin kuin satunnaisesti lähietäisyydellä maahanmuuttajista)
5. vankeinhoitoala.

Lisätietoa tarkastusten sisällöstä

- [Valtakunnallinen tuberkuloosiohjelma 2020: Tuberkuloosin ehkäisyn, hoidon ja seurannan suositukset, luku 17: Tuberkuloosi työterveyshuollossa \(julkari.fi\)](#)
- [Terveystarkastusten sisältö, Duodecim \(terveysportti.fi\)](#)

Lähtö- ja paluutarkastukset ulkomaille vähintään kolmen kuukauden ajaksi terveydenhuolto- tai sosiaalialalle töihin tai

opiskelemaan lähteville

Peruste: työntekijällä on riski saada tuberkuloositartunta työssään.

Paluutarkastus tarvitaan usein myös tartuntatautilain pykälän 55 perusteella.

Tarkastukset ovat työsuhteessa oleville lakisääteisiä (laki erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavasta työstä). Ne suoritetaan työntekijän lähtiessä terveydenhuollon töihin vähintään kolmen (3) kuukauden ajaksi tuberkuloosin riskimaihin.

Tuberkuloosin riskimaat löytyvät THL:n luettelosta: [Maakohtainen suositus tartuntatautien seulontaan – THL](#). Ne ovat maita, joissa tarvitaan myös pykälän 55 mukaiset sotealan ja alle kouluikäisiä lapsia hoitavien terveystarkastukset. Harkinnanvaraisesti tarkastetaan muitakin.

Tarkastusten tavoitteena on:

- lisätä lähtijän tietoa tuberkuloosin vaarasta, oireista ja tartunnan ehkäisystä
- arvioida lähtijän tartunta- ja sairastumisvaara
- huomioida perheenjäsenet
- ohjata tarkastettava terveystarkastukseen Suomeen paluun jälkeen.

Kenelle ja missä tarkastukset tehdään?

- Tarkastukset suoritetaan tuberkuloosin riskimaihin terveydenhuoltoalan ja sosiaalialan tehtäviin ja kyseisille aloille opiskelemaan lähteville silloin, kun riskimaassa oleskelun arvioidaan kestävän vähintään kolme (3) kuukautta.
- Tuberkuloosin riskimaat löytyvät THL:n luettelosta [Maakohtainen suositus tartuntatautien seulontaan – THL](#). Ne ovat maita, joissa tarvitaan myös pykälän 55 mukaiset sotealan ja alle kouluikäisiä lapsia hoitavien terveystarkastukset.
- Harkinnanvaraisesti tarkastetaan lyhemmäksi ajaksi lähtevät, jos tartunnanriski arvioidaan työssä erittäin merkittäväksi.
- Tarkastukset suoritetaan myös muuhun suuren tartunnan riskin työhön lähteville henkilöille, esimerkiksi pakolaisleireille, katastrofialueille, kaivoksiin tai ahtaisiin olosuhteisiin kuten laivoille lähtevät henkilöt.
- Tarkastukset suoritetaan työterveyshuollossa, kun ulkomaille työhön lähtevällä on työsuhde. Tarkastukset ovat lakisääteisiä, koska työ aiheuttaa erityisen sairastumisen vaaran.
- Opiskelijat tarkastetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa.

- Vapaaehtoistyöhön tai muuhun työhön, jossa ei ole työsuhdetta, lähtevät henkilöt tarkastetaan terveystieteiden keskuksessa, yksityisellä lääkäriasemalla tai lähettävän organisaation sopimassa paikassa.

Lähtötarkastus

Arvioidaan tuberkuloositartunnan riski ja kerrotaan siitä tarkastettavalle henkilölle.

Selvitetään kohdemaan tuberkuloosin ilmaantuvuus

- [WHO:n raportti tuberkuloosista](#)
- Esimerkki: Kun tuberkuloosin ilmaantuvuus on kohdemaassa 500 tapausta/100 000 hlöä/vuosi, 0,5 prosenttia väestöstä sairastuu tuberkuloosiin vuodessa.
- Tuberkuloositartunnan riskiin vaikuttaa kohdemaan tuberkuloositilanne.
- Tartuntariski kasvaa ilmaantuvuuden mukana. Tartuntariskiinkin vaikuttaa paljon asumis- ja työskentelyolosuhteet ja oleskelun ja/tai työskentelyn kesto.

Arvioidaan työtehtäviin liittyvä tartunnan riski

- Jos tarkastettava henkilö tulee olemaan tekemisissä sairaiden tai vähäosaisten kanssa, riski on suurempi.
- Riski on erityisen suuri klinikoissa, joissa tutkitaan ja hoidetaan tuberkuloosiin sairastuneita. Yskösnäytteiden otto, keuhkoputkien täyhystys, intubointi, ruumiinavaus ja muut toimet, joissa syntyy eriteaerosolia lisäävät tartunnan riskiä.

Selvitetään lääkeresistenssin tilanne kohdemaassa

- [WHO:n raportti tuberkuloosista](#)
- Lääkkeille vastustuskykyistä MDR-tuberkuloosia esiintyy paljon esimerkiksi Venäjällä, Valko-Venäjällä, Ukrainassa ja Romaniassa.
- Kerrotaan, että lääkkeille vastustuskykyistä tuberkuloosia hoidetaan 5-6 lääkkeen yhdistelmällä, yleensä noin kahden (2) vuoden ajan.
- Lääkkeille vastustuskykyiseen tuberkuloosiin sairastuneista henkilöstä noin kaksi kolmesta paranee. Loput jäävät kroonisesti sairain tai menehtyvät.

Arvioidaan tuberkuloosiin sairastumisen riski

- Selvitetään, onko tarkastettavalla puolustuskykyä alentava sairaus tai lääkitys, joka lisää tuberkuloosiin sairastumisen riskiä, jos lähtijä saa tartunnan kohdemaassa.
- Alla olevassa taulukossa luetellaan tärkeimmät tuberkuloosin sairastumisen riskiä lisäävät tekijät. Jos näitä ilmenee, ei suositella lähtöä tuberkuloosin riskimaihin.
- Tärkeää on arvioida kokonaisvaltaisesti lähtijän terveydentila. Tarvittaessa konsultoidaan perussairautta hoitavaa lääkäriä sairastumisriskin arvioimiseksi.

Tärkeimpiä tuberkuloosin sairastumisen riskiä lisääviä sairauksia ja lääkityksiä

- Silikoosi (kivipölykeuhko)
- Dialyysihoitoa vaativa krooninen munuaisten vajaatoiminta
- Elinsiirto (kiinteän elimen siirto tai kantasolusiirto)
- HIV-infektio
- TNF-salpaajahoido: esim. adalimumabi, etanersepti, golimumabi, infliksimabi, sertolitsumabipegoli ja näiden biosimilaarit
- Muut immunosuppressiiviset lääkitykset: parhaillaan käytössä olevat solunsalpaajat, systeeminen steroidi > 20 mg /vrk yli kuukauden ajan tai muut biologiset lääkkeet kuin TNF-salpaajat.

Keskustellaan raskauden vaikutuksesta tuberkuloosiin, jos ulkomaan töihin lähtijä tai hänen mukanaan matkustava perheenjäsenensä on fertiili-ikäinen nainen.

- Raskaus voi lisätä jonkin verran sairastumisen riskiä.
- Tuberkuloosi on vaikeampi tunnistaa raskauden aikana.
- Äidin diagnosoimaton tuberkuloosi on vaarallinen vastasyntyneelle ja imeväisikäiselle lapselle.
- Kaikkia tuberkuloosilääkkeitä ei voida käyttää raskaana olevilla.

Huomioidaan rokotukset ja malarianestolääkityksen tarve kohdemaan mukaan

- [Käytä apuna Dudecimin terveyskirjastoa.](#)

Tehtävät tutkimukset

- Hiv-testi (pyyntö: S-HIVAgAb)

- Keuhkojen röntgenkuva tehdään vain, jos esiintyy pitkittyneitä hengitystieoireita.

Kun kyseessä on **työsuhteessa olevan henkilön tarkastus**, laaditaan lausunto työntekijän sopivuudesta toimitettavaksi työnantajalle.

- Otetaan kantaa, onko työntekijä sopiva, rajoituksin sopiva vai sopimaton.
- Esimerkkinä rajoituksin sopivasta voisi olla, että työntekijä ei voi työskennellä klinikoissa, joissa hoidetaan tai tutkitaan tuberkuloosiin sairastuneita tai tuberkuloosiepäilyjä.
- Arviossa huomioidaan tuberkuloosin tartunnan riski kohdemaan ja työtehtävien perustella sekä lähtijän sairastumisen riski hänen terveydentilansa ja lääkityksensä mukaan.

Valistetaan tarkastettavaa riskitilanteista ja siitä, miten riskiä voidaan ehkäistä tai vähentää

- Selvitetään työn luonne ja työhön liittyvät riskit.
- Selvitetään tarkastettavan käsitykset tartuntatavoista ja annetaan oikeaa tietoa.

Ohjeistetaan matkalle lähtijää

- [Yleisesite tuberkuloosista](#)
- Ohje pidempiaikaisesti tuberkuloosin riskimaahan lähtevälle
 - Voit tulostaa Työnantajan tuberkuloosikyselyn 1 ja Työnantajan tuberkuloosikyselyn 1 tulkintaohjeen tämän osion alta.
- Ohjeita suuren tuberkuloosiriskin maihin terveydenhuollon- ja sosiaalihuollon työtehtäviin lähteville
 - Voit tulostaa Terveydenhuollon tuberkuloosikyselyn 2 sekä Terveydenhuollon tuberkuloosikyselyn 2 tulkintaohjeen tämän osion alta.

Ohjeistetaan **FFP3-luokan hengityksensuojaimen käyttö** matkalle lähtijälle

- [Tutustu hengityksensuojaimen pukemisohjeeseen, Filha.](#)
- Kehotetaan tarkastettavaa selvittämään ennen lähtöään, mistä hän saa hengityssuojaimet.
- Suositellaan, että työntekijän lähettävä taho varmistaa hengityksensuojainten saatavuuden.

Sovitaan, **missä ja milloin paluutarkastus tehdään**

Selvitetään mahdollisesti mukana lähtevien lasten BCG- eli tuberkuloosirokotetarve

- [Lisätietoa BCG-rokotteesta ja rokotustarpeesta THL:n ohjeistuksesta.](#)

Paluutarkastus

Paluutarkastus tehdään mahdollisimman pian kotiin paluun jälkeen. Silloin selvitetään, onko tarkastettava altistunut tuberkuloosille tai sairastunut siihen ja arvioidaan seurantakäynnin tarve.

Altistumistilanteet

- Selvitetään: altistustilanteet, työolosuhteet ja suojainten käyttö.
- Mikäli tarkastettavalla on todettu tuberkuloosi ulkomailla oleskelun aikana, selvitetään sen hoito ja käytetty tuberkuloosilääkitys tarkasti.

Kysytään, esiintyykö tuberkuloosin oireita

- pitkittynyt yskä
- yskökset, veriyskä
- rintakipu
- laihtuminen
- kuumeilu
- ruokahaluttomuus
- yöhikoilu
- imusolmukkeiden suureneminen tai erittäminen.

Tutkimukset

Kliininen tutkimus (sydän, keuhkot, imusolmukealueet, vatsan alue, iho ja nivelet, muut tutkimukset mahdollisten oireiden mukaan).

Keuhkojen röntgenkuvaus tehdään heti kaikille,

1. joilla esiintyy edellämainittuja tuberkuloosin oireita
2. jotka ovat hoitaneet tuberkuloosia sairastavia potilaita
3. jotka ovat olleet lähikontaktissa tartuttavaan keuhkotuberkuloosipotilaaseen
4. jotka ovat työskennelleet terveydenhuollossa vähintään kolme (3) kuukautta tuberkuloosin riskimaassa.

Tuberkuloosin riskimaat löytyvät THL:n luettelosta: [Maakohtainen suositus tartuntatautien seulontaan – THL](#). Ne ovat maita, joissa tarvitaan myös pykälän 55 mukaiset sotealan ja alle kouluikäisiä lapsia hoitavien terveystarkastukset.

Tuberkuloosiepäilyssä otetaan viipymättä kolme (3) yskösnäytettä.

- [Tutustu kuvalliseen ohjeeseen yskösnäytteen ottamisesta](#).

Mahdollisista seurantatarkastuksista päätetään THL:n tartunnanjäljitysohjeen mukaisesti, jos tuberkuloosialtistus on ollut merkittävä.

- [Suositus tuberkuloosin tartunnanjäljityksestä, THL](#)

Jos tarkastettavalla on vastustuskykyä alentava perussairaus, on konsultoitava heti infektio lääkäriä mahdollisen latentin tuberkuloosi-infektion toteamiseksi ja hoitamiseksi. Muissa tapauksissa seurantatarkastukset voidaan tehdä työterveyshuollossa tai palaajan kotikunnan terveyskeskuksessa. Tällöin paluutarkastuksen tekevä taho ilmoittaa palaajan kotikunnan terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille altistuneen henkilö- ja yhteystiedot (Tartuntatautilaki 22§).

Työhön sopivuuden määrittäminen

- Tartuntatautilain pykälän 55 mukaiset selvitykset on tehtävä, mikäli työntekijä on aloittamassa työt terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksiköissä työskentely tai alle kouluikäisten lasten hoitotehtävissä toimiminen.
- Epäiltäessä aktiivia keuhkotuberkuloosia tarkastettavaa on pidettävä työhön sopimattomana, kunnes sairaus on riittävällä todennäköisyydellä poissuljettu. Tarvittaessa konsultoidaan infektio- tai keuhkolääkäriä.
- Mikäli työntekijä on menossa uuteen työpaikkaan, voidaan työhön sopivuus määrittää myös uuden työterveyshuollon toimesta.

Kehoitetaan hakeutumaan viiveettä uudelleen tutkimuksiin, jos tarkastettavalla henkilöllä myöhemmin ilmenee tuberkuloosin oireita.

- Aktiivisen oireisen tuberkuloosin ilmaantumisen riski on suurin kahden (2) ensimmäisen vuoden sisällä tartunnasta.
- Tuberkuloosi voi kuitenkin ilmaantua myös kymmenien vuosien kuluttua tartunnasta.

Altistumistietojen säilyttäminen

Työtekijän altistuminen kirjataan työterveyshuollon sairauskertomukseen.

Työnantajan on tallennettava tiedot tuberkuloosille altistuneista työntekijöistä ja säilytettävä luetteloa 40 vuotta viimeisen altistumistapahtuman jälkeen. Lue lisää [Finlexin sivulta Laki työturvallisuuslain muuttamisesta 927/2017](#).

Kysymyksiä ja vastauksia tartuntatautilain pykälän 55 mukaisista tuberkuloositarkastuksista

Alla on ehdotuksia, miten ratkaista käytännön työssä usein esiin tulevia kysymyksiä.

Kenellä on vastuu tuberkuloosiselvitysten järjestämisestä?

- Tuberkuloosiselvityksen toteuttaminen on työnantajan vastuulla. Velvoite on huomioitava myös silloin, kun vuokrataan tai hankitaan työvoimaa yksityisiltä palveluntuottajilta. Velvoite koskee myös harjoittelijoiden valintaa.
- Suositellaan, että työntekijöiden tarkastukset tehdään työterveyshuollossa ja opiskelijoiden ja harjoittelijoiden tarkastukset opiskelijaterveydenhuollossa.
- Jos työnantaja ei pysty järjestämään tarkastusta tai ei maksa siitä aiheutuvia kustannuksia, hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää tarkastukset (tartuntatautilaki 9§, terveydenhuoltolaki 13§ ja 22§). Opiskelijoiden tarkastukset voidaan tarvittaessa ohjata hyvinvointialueen terveysasemalle.
- Tarkastukset ovat maksuttomia tutkittaville (asiakasmaksulaki 5§ 4 kohta).

Kenelle on tarpeen tehdä tuberkuloosiselvitys?

Tuberkuloosiselvitys on tarpeen tehdä

- sote-alan ja varhaiskasvatuksen työntekijöille ja harjoittelijoille ammattinimikkeestä riippumatta, jos he työskentelevät useammin kuin satunnaisesti samoissa huonetiloissa ja voivat olla lähietäisyydellä hoidettavista lapsista, vanhuksista tai sairaista
- kotihoidossa työskenteleville

- esimerkiksi ruuanjakajille ja siivoojille, jos he työskentelevät samoissa huonetiloissa ja ovat lähietäisyydellä hoidettavista henkilöistä.

Ketkä eivät tarvitse tuberkuloosiselvityksiä?

Tuberkuloosiselvityksiä eivät tarvitse

- työntekijät, jotka työskentelevät samoissa tiloissa vain iltaisin (hoitoajan ulkopuolella), esimerkiksi siivoojat
- työntekijät, jotka eivät osallistu hoitotehtäviin ja työskentelevät eri tiloissa kuin hoidettavat ja asiakkaat, esimerkiksi toimistotyöntekijät.

Tuberkuloositarkastukset tehdään lakipykälän mukaisesti ennen työtehtävien aloitusta. Onko niitä mahdollista saada Kelan korvausluokan 1 piiriin?

Koska tuberkuloositarkastus tehdään ennen työsuhteen alkua, se kuuluu Kelan korvausluokkaan 0. Tarkastuksista on hyvä neuvotella, kun laaditaan työterveyshuollon sopimuksia ja toimintasuunnitelmia.

Miten työnantaja voi huolehtia tuberkuloosiselvityksen toteutuksesta?

- Tuberkuloosiselvityksen voi tehdä kaksipuolaisen mallin mukaan: Kun työnantaja on valinnut uuden työntekijän, työntekijä täyttää tuberkuloosikyselyn. Kyselyn avulla työnantaja seuloo varsinaista tarkastusta tarvitsevat henkilöt ja ohjaa riskiryhmiin kuuluvat terveydenhuoltoon tarkastukseen. Lisätietoa ja materiaalia selvitysmallista löytyy ylempää tältä sivulta.
- Seulontaa voi tehdä myös sähköisellä itsearviointikyselyllä, joka vastausten perusteella ohjaa riskiryhmiin kuuluvat terveydenhuollon tarkastukseen.
- Riskiryhmiin kuuluvat työntekijät, opiskelijat ja harjoittelijat (myös lyhytaikaiset ja ilman työsuhdetta toimivat), jotka ovat syntyneet tai asuneet pitkäaikaisesti tuberkuloosin riskialueella tai altistuneet muutoin tuberkuloosille.

Voiko työnantaja kysyä työntekijältä terveystietoja?

Voiko työnantaja kysyä työntekijältä, onko hän sairastanut tuberkuloosin?

- Kyllä, tiedon voidaan katsoa sisältyvän TB-riskiarvioon.

Voiko työnantaja kysyä työntekijältä, onko hänellä hengitystieoireita tai muita tuberkuloosiin viittaavia oireita?

- Ei, nämä ovat nykyiseen terveydentilaan liittyviä tietoja, joiden selvitys kuuluu terveydenhuoltoon.

Tarvitseeko työntekijä terveystarkastuksen ja keuhkojen röntgenkuvauksen, jos hän on käyttänyt tuberkuloosipotilaiden hoidossa asianmukaisia hengityssuojaimia?

Yleensä terveystarkastus ja keuhkojen röntgenkuvaus tarvitaan, koska on vaikea arvioida, onko suojautuminen ollut joka tilanteessa riittävää.

Kenelle tehdään keuhkojen röntgenkuvaus?

Keuhkojen röntgenkuvaus tehdään kaikille riskiryhmiin kuuluville ennen työn aloitusta.

Milloin keuhkojen röntgenkuvaus on tarpeen uusia?

Keuhkojen röntgenkuvaus on tarpeen uusia, kun

- riskiryhmään kuuluva työntekijä aloittaa uudessa työpaikassa ja hänen edellisestä tartuntatautilain 55§ mukaisesta tarkastuksesta tai normaaliksi lausutusta keuhkokuvasta on kulunut yli 2 vuotta. Lausunto aiemmasta tarkastuksesta tai keuhkokuvasta on tarkastettava.
- kun työntekijällä esiintyy pitkittyneitä hengitystieoireita.
- kun ilmenee tuore altistuminen tuberkuloositartunnalle.

Voidaanko keuhkojen röntgenkuvaus tehdä ulkomailla ennen Suomeen muuttoa?

Ulkomailla tehtyä keuhkojen röntgenkuvausta ja lausuntoa ei hyväksytä.
Luotettavaksi katsotaan röntgenkuvaus ja lausunto, jotka on tehty Suomessa.

Miten raskaana olevan keuhkojen röntgenkuvaus toteutetaan?

- Raskaana olevalle riskiryhmään kuuluvalle työntekijälle tehdään tarkastus, jossa selvitetään tarkasti haastattelemalla työntekijän oireet. Katso ylempää sivulta tuberkuloosikysely 2 kohdasta Työnantajan ja terveydenhuollon tuberkuloosikyselyt .
- Jos työntekijällä ei esiinny tuberkuloosiin viittaavia oireita, hänelle tehdään väliaikainen lausunto, jonka mukaan hän voi aloittaa työt.
- Keuhkojen röntgenkuvaus tehdään raskauden viimeisen kolmanneksen aikana (käytännössä neuvolasta käsin), jonka jälkeen tehdään lopullinen lausunto.

Mitä terveystarkastus sisältää?

- Terveydenhuollon työntekijä selvittää kyselyn avulla tutkittavan tuberkuloosiin liittyvät riskitiedot ja kartoittaa muut sairaudet ja lääkitykset. Katso terveydenhuollon kysely 2 ja tulkintaohje ylempää sivulta kohdasta Työnantajan ja terveydenhuollon tuberkuloosikyselyt .
- Riskiryhmiin kuuluville tehdään keuhkojen röntgenkuvaus.
- Oireisille henkilöille järjestetään lisäksi lääkärin tarkastus ja ohjelmoidaan ysköstutkimukset (Tb-värjäys ja -viljely x3 ja Tb-NhO).
- Lausunto laaditaan tutkimusten jälkeen.
- Kaikille tarkastettaville annetaan [tietoa tuberkuloosista](#). Lisäksi ohjeistetaan, miten toimia ja hakeutua terveydenhuollon tutkimuksiin, jos ilmenee tuberkuloosin oireita.
- Jos tarkastuksessa todetaan poikkeavia tuberkuloosiin viittaavia löydöksiä, tutkittavasta tehdään lähete erikoissairaanhoidon (keuhko- tai infektio- klinikka, tarvittaessa soitto) jatkotutkimuksiin ja hoitoon. Tuberkuloosiin sairastuneen lääkehoito kestää yleensä puoli vuotta, ja henkilö voi yleensä aloittaa työt 1–4 viikon kuluessa läkehoidon aloituksesta.

Kuka tekee lausunnon TB-tarkastuksesta?

- Jos selvitys sisältää röntgen- tai laboratoriotutkimuksia, työterveyshuollon, opiskelijaterveydenhuollon tai hyvinvointialueen lääkäri laatii lausunnon.
- Jos edellä mainittuja tutkimuksia ei tarvita, voi myös muu terveydenhuollon ammattilainen laatia lausunnon.

Miten työnantaja saa tiedon tehdystä Tuberkuloosiselvityksestä?

- Työntekijä toimittaa selvityksen/lausunnon työnantajalle.
- Opiskelija toimittaa selvityksen/lausunnon harjoittelupaikan/työpaikan esihenkilölle.

Miten työnantaja voi kirjata, että tuberkuloosiselvitys on tehty?

- Työnantaja voi kirjata henkilötietojärjestelmäänsä esimerkiksi "(pvm) esitetyn selvityksen perusteella työntekijä A on sopiva tartuntatautilain 55 §:n mukaisiin tehtäviin".
- Kirjaus voidaan tehdä silloin, kun
 - seulontakyselyn perusteella ei tarvita tuberkuloosin terveystarkastusta TAI
 - työntekijä on toimittanut terveystarkastuksesta lausunnon, jonka perusteella ei ole estettä aloittaa töitä.
- Jos terveystarkastuslausunnon perusteella tarvitaan uutta tarkastusta tietyn ajan kuluttua, kirjataan esimerkiksi "uusi selvitys on pyydetty (pvm) mennessä".

Miten ja kuinka kauan työnantajan pitää säilyttää tuberkuloosiselvityksen tietoja ja lausuntoja?

- Terveystilaa koskevia tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka näiden tietojen perusteella valmistelevat tai tekevät työsuhdetta koskevia päätöksiä tai panevat niitä toimeen. Työnantajan on nimettävä nämä henkilöt tai määriteltävä tehtävät, joihin sisältyy terveystilaa koskevien tietojen käsittelyä. Tietoja käsittelevät henkilöt eivät saa ilmaista tietoja sivulliselle työsuhteen aikana eikä sen päättymisen jälkeen.
- Työnantajan on säilytettävä hallussaan olevat työntekijän terveystilaa koskevat tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista.

Terveystilaa koskevat tiedot on poistettava sen jälkeen, kun niitä ei tarvita. Käsittelyn perustetta ja tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

- Tietojen säilytyksestä ei ole lakisääteistä tai yksiselitteistä määräaikaa.
- TB-seulontakyselyn työnantaja voi hävittää tietosuojajätteenä sen jälkeen, kun henkilötietojärjestelmään on tehty merkintä työhön sopivuudesta.
- Terveystilauksen ammattilaisen laatimaa tuberkuloositarkastuksen lausuntoa työnantaja voi säilyttää niin kauan kuin se on tarpeellista, esimerkiksi työsuhteen ajan tai vähintään 2 vuotta tai kunnes on tehty uusi tarkastus ja toimitettu siitä lausunto.
- Tietojen kirjauksen/säilytyksen avulla työnantaja voi osoittaa täyttäneensä tartuntatautilain 55§ mukaisen selvitysvelvollisuuden.

Lisätietoa tuberkuloosista

[Tuberkuloosi, THL](#)

[Tietoa tuberkuloosista monille eri kieliryhmille](#)

[Maakohtainen suositus tartuntatautien seulontaan, THL](#)

[Lasten tuberkuloosi- ja hepatiitti B -rokotukset, THL](#)

[Valtakunnallinen tuberkuloosiohjelma 2020: Tuberkuloosin ehkäisyn, hoidon ja seurannan suositukset \(julkari.fi\)](#)

Tartunnanjäljitysohje: [Tartunnanjäljityksen kulku, THL](#)

[Työntekijälle tehtävät terveystilan selvitykset tuberkuloositartuntojen torjumiseksi \(julkari.fi\)](#)

[Ohje yskösnäytteen ottamisesta](#)

Kysy lisää asiantuntijoiltamme

Irmeli Lindström

ylilääkäri

Sähköpostiosoite

irmeli.lindstrom [at] ttl.fi

Puhelin

+358 30 474 2136

Avainsanat

[infektio](#)

[pandemia](#)